

Bruselj, 11. junij 2025
(OR. en)

9236/25

Medinstitucionalna zadeva:
2025/0034(NLE)

RECH 236
COMPET 402

ZAKONODAJNI AKTI IN DRUGI INSTRUMENTI

Zadeva: Priporočilo Sveta o programu politike evropskega raziskovalnega prostora
za obdobje 2025–2027

**PRIPOROČILO SVETA O PROGRAMU POLITIKE EVROPSKEGA
RAZISKOVALNEGA PROSTORA ZA OBDOBJE 2025–2027**

(Besedilo velja za EGP)

SVET EVROPSKE UNIJE JE –

ob upoštevanju Pogodbe o delovanju Evropske unije in zlasti člena 292 v povezavi s členom 182(5) Pogodbe,

ob upoštevanju predloga Evropske komisije,

ob upoštevanju naslednjega:

- (1) EU se danes sooča s številnimi izzivi brez primere. Svetovni red se spreminja, temelje naše družbene blaginje in varnosti pa pretresajo turbulentne geopolitične razmere, vse večja gospodarska konkurenca, izjemno hitra in preobrazbena tehnološka revolucija ter podnebne spremembe in njihove posledice. Raziskave in inovacije so bistvenega pomena, da bi zmanjšali ranljivosti Evrope in v celoti sprostili njen potencial v vsem evropskem raziskovalnem prostoru (ERA), ter imajo ključno vlogo pri krepitevi trajnostne konkurenčnosti, družbene odpornosti, blaginje in varnosti Evropske unije. Nujno je treba okrepiti vodilno vlogo in strateško avtonomijo Evrope na ključnih tehnoloških področjih, obenem pa ohraniti odprto gospodarstvo.

- (2) Razvoj ERA je v središču naših prizadevanj za odziv na te izzive. Cilj oblikovanja ERA kot enotnega trga za raziskave, tehnologijo in inovacije je bil zasnovan leta 2000 ter vključen v Lizbonsko pogodbo kot poseben cilj EU na podlagi člena 179 PDEU. Čeprav je bil od leta 2022 v okviru prvega programa politike ERA dosežen znaten napredek, je treba storiti še več za nadaljnji razvoj v celoti delujočega ERA, v katerem bi si države skupaj prizadevale koordinirati in izboljšati svoje nacionalne politike in ekosisteme na področju raziskav in inovacij ter v katerem bi lahko znanje, raziskovalci, inovatorji in tehnologija prosto krožili. Boljše koordiniranje po vsej EU v okviru ERA lahko pomaga spodbujati naložbe in reforme, prispeva k odpravi inovacijskega razkoraka v primerjavi s svetovnimi konkurenti EU in znotraj EU ter ima odločilno vlogo pri spodbujanju trajnostne konkurenčnosti.
- (3) Program politike ERA je ključnega pomena za izvajanje prednostnih nalog ERA, kot so določene v paktu za raziskave in inovacije v Evropi. Z njim se podpirajo skupna prizadevanja Evropske komisije, držav članic in, kadar je ustrezno, pridruženih držav in deležnikov za boljše koordiniranje politik na področju raziskav in inovacij na vseh ravneh. Obenem se spodbuja njihov občutek odgovornosti in krepi zavezanost ter prispeva k oblikovanju koncepta „peta svoboščina“, tj. enotnega trga za raziskave in inovacije. Cilj programa politike ERA v naslednjem triletnem ciklu (2025–2027) je:
- prispevati h krepitvi konkurenčnosti EU in zagotavljanju strateške avtonomije EU ob hkratnem ohranjanju odprtega gospodarstva, in sicer s koordiniranjem namenskih naložb in reform na področju raziskav in inovacij ter po potrebi z združevanjem virov, ki so na voljo v sedanjem večletnem finančnem okviru za obdobje 2021–2027, na nacionalni in po potrebi regionalni ravni ter na ravni EU;
 - krepiti odličnost in učinek raziskav in inovacij v EU in vodilni položaj EU na področju znanosti v svetu ter spodbujati privlačnost za nadarjene posameznike s celega sveta na podlagi racionalizacije poklicnih poti raziskovalcev, olajšanja mobilnosti raziskovalcev in izmenjave znanja po vsej Evropi ter spodbujanja dostopa do najsodobnejših infrastruktur ter

- okrepiti trajnostni razvoj in družbeni učinek EU s koordiniranjem prizadevanj na področju raziskav in inovacij, kar zadeva industrijsko preobrazbo, ter z razvojem sinergij z drugimi politikami in spodbujanjem bolj krožnega in odpornejšega gospodarstva.
- (4) V okviru ERA je bil v zadnjih 25 letih dosežen velik napredek na ključnih področjih politike, vključno z raziskovalnimi infrastrukturami, odprto znanostjo, mednarodnim sodelovanjem, enakostjo spolov in vključevalnostjo na področju raziskav in inovacij, skupnim načrtovanjem programov, poklicnimi potmi raziskovalcev in mobilnostjo raziskovalcev. K tem dosežkom so med drugim prispevali ukrepi Marie Skłodowske-Curie, s katerimi je bilo financiranih več kot 150 000 odličnih raziskovalcev, zlasti prek odličnih doktorskih programov, podoktorskih štipendij ter izmenjav osebja na področju raziskav in inovacij. Z instrumentom EURAXESS je bilo podprtih več kot dva milijona raziskovalcev pri njihovem poklicnem razvoju in mobilnosti po vsej Evropi, z evropskim oblakom za odprto znanost (EOSC) pa se zagotavlja nemoten dostop do kakovostnih podatkov in digitalnih storitev in obenem podpira čezmejno in interdisciplinarno sodelovanje.
- (5) Države članice in Komisija so se leta 2021 dogovorile o novi viziji in okviru politike za ERA, določenih v paktu za raziskave in inovacije¹ ter sklepih Sveta o prihodnjem upravljanju ERA². V dolgoročni viziji so določeni skupne vrednote in načela, ki bodo usmerjala raziskave in inovacije, ter opredeljene prednostne naloge za skupno ukrepanje. V paktu so države članice ponovno poudarile svojo zavezanost skupnim prizadevanjem, da bi dosegle cilje ERA za spodbujanje sodelovanja in koordiniranja politik na področju raziskav in inovacij ter zmanjšanje razdrobljenosti na področju znanstvenih raziskav, tehnologije in inovacij po vsej Evropi. Države članice so v Sklepih Sveta iz leta 2024 o povečanju konkurenčnosti EU ter krepitvi evropskega raziskovalnega prostora in odpravi njegove razdrobljenosti³ poleg tega izpostavile, da je nujno še naprej graditi in krepiti raziskovalne in inovacijske ekosisteme, ter ponovno poudarile, da je treba bolje koordinirati in usklajevati načrtovanje in izvajanje politik na ravni EU in nacionalni ravni.

¹ Priporočilo Sveta (EU) 2021/2122 z dne 26. novembra 2021 o Paktu za raziskave in inovacije v Evropi, UL L 431, 2.12.2021, str. 1–9.

² 14308/21.

³ 16179/24.

- (6) S prvim programom politike ERA za obdobje 2022–2024 so bili postavljeni trdni temelji za doseganje ciljev ERA. Prednostna področja pakta za raziskave in inovacije so bila preoblikovana v sklop konkretnih ukrepov. Komisija, države članice, pridružene države programa Obzorje Evropa in deležniki na ravni EU so skupaj izvedli 17 ukrepov. Forum ERA in njegove podskupine imajo v okviru novega upravljanja pomembno vlogo pri izvajanju ERA in njegovih ukrepov. Zagotavljajo učinkovit okvir za sodelovanje med Komisijo, državami članicami, pridruženimi državami in ustreznimi deležniki na podlagi vključujočega in participativnega pristopa. Tako se spodbujajo inovativne strategije in skupna odgovornost glede politik za krepitev evropskega ekosistema raziskav in inovacij. Odbor za evropski raziskovalni prostor in inovacije (ERAC)⁴ kot skupni svetovalni odbor za strateško politiko na visoki ravni v začetni fazi svetuje Svetu, Komisiji in državam članicam o strateških vprašanjih politike na področju raziskav in inovacij, tudi o strateških usmeritvah politike in prihodnjih trendih, zaradi katerih je treba izboljšati politike na področju raziskav in inovacij na ravni Unije ter nacionalni in regionalni ravni, vključno s sedanjim in naslednjim okvirnim programom Unije za raziskave in inovacije ter drugimi ustreznimi pobudami Unije, povezanimi z raziskavami in inovacijami.

⁴ Sklep Sveta (EU) 2021/2241 z dne 13. decembra 2021 o sestavi in mandatu Odbora za evropski raziskovalni prostor in inovacije (ERAC), UL L 450, 16.12.2021, str. 143–147.

- (7) Komisija je dosežke programa politike ERA za obdobje 2022–2024 in novo upravljanje izpostavila v sporočilu iz leta 2024 z naslovom „Vzpostavitev evropskega raziskovalnega prostora“⁵. Med dosežke pri obravnavanju številnih potreb na področju raziskav in inovacij v Evropi v okviru prvega programa politike ERA za obdobje 2022–2024 spadajo na primer: (1) ustanovitev Koalicije za napredek ocenjevanja na področju raziskav (CoARA); (2) objava kodeksa ravnanja za ničelno toleranco pri preprečevanju nasilja na podlagi spola v sistemu EU za raziskave in inovacije; (3) uspešna izvedba večstranskega dialoga o načelih in vrednotah za mednarodno sodelovanje na področju raziskav in inovacij ter sprejetje ministrske izjave; (4) oblikovanje evropskega okvira za pritegnitev in ohranjanje talentov na področju raziskav, inovacij in podjetništva v Evropi ter začetek delovanja opazovalnega centra za raziskovalno in inovacijsko kariero; (5) spodbujanje prehoda na zeleno energijo z izvajanjem strateškega načrta za raziskave in inovacije v okviru pilotnega projekta ERA za zeleni vodik; (6) krepitev in priznavanje pomena zmogljivosti za upravljanje raziskav ter (7) razvoj novega okvira za spremljanje in ocenjevanje ERA.

⁵ COM (2024) 490.

- (8) Drugi program politike ERP za obdobje 2025–2027 temelji na tem pristopu in je zasnovan tako, da prispeva h krepitvi nacionalnih sistemov raziskav in inovacij ter reševanju kompleksnih svetovnih izzivov, s katerimi se sooča Evropa. V njem je na podlagi prednostnih področij pakta za raziskave in inovacije za skupno ukrepanje ter rezultatov izvajanja prvega programa politike ERA za obdobje 2022–2024 zastavljenih 11 dolgoročnih strukturnih politik ERA in 8 konkretnih ukrepov ERA, ki so opredeljeni v odstavku 1 tega priporočila. Ti so rezultat obsežnega procesa soustvarjanja v okviru foruma ERA, pri katerem je bil poudarek na vsebini strukturnih politik ERA in ukrepov ERA. Poleg tega je k temu prispeval ERAC, ki je v začetni fazi svetoval glede potrebe po narativu politike ERA, strukture programa politike ERA za obdobje 2025–2027, zagotavljanja, da bi bila vsaj polovica držav članic zavezana izvajanju programa, ter potrebe po boljšem obveščanju o ambicijah, ciljih in prednostnih nalogah programa. Izvajanje naj bi se začelo leta 2025. S programom politike ERA za obdobje 2025–2027 se zagotavlja kontinuiteta tekočih politik iz prvega programa ter obravnavajo ključni dolgoročni cilji ERA, hkrati pa je dovolj prožen za odzivanje na nove strateške potrebe. Z njim bi se morala povečati prepoznavnost ERA ter ozaveščanje o ERA in njegovih ciljih in ukrepih –

PRIPOROČA:

1. Države članice naj sprejmejo program politike ERA za obdobje 2025–2027, ki vključuje 11 strukturnih politik ERA in 8 ukrepov ERA. Strukturne politike ERA so dolgoročnejše dejavnosti, vključene v nacionalne in evropske politike ter sisteme raziskav in inovacij, za katere so potrebna prizadevanja, ki presegajo triletni cikel programa politike ERA. Zanje velja triletni delovni načrt, da se zagotovi izvajanje ukrepov za doseganje pričakovanega dolgoročnejšega učinka. Ukrepi ERA so konkretni, temeljijo na politikah ter so ciljno usmerjeni, da bi zagotovili znatno dodano vrednost za EU, države članice, pridružene države in deležnike, ter morajo biti dokončani v okviru triletnega programa politike ERA. Vsi predlogi za strukturne politike ERA in ukrepe ERA za obdobje 2025–2027 so podrobneje opisani v prilogi.

2. Države članice prostovoljno in po načelu spremenljive geometrije izvajajo strukturne politike in ukrepe, določene v programu politike ERA za obdobje 2025–2027, skupaj s Komisijo in po potrebi ob koordiniranju s pridruženimi državami in deležniki ter v skladu s štirimi prednostnimi področji za skupne ukrepe, opredeljenimi v paktu za raziskave in inovacije. Pri teh strukturnih politikah in ukrepih je poudarek na (i) zagotavljanju jasne dodane vrednosti na nacionalni in evropski ravni, (ii) doseganju učinka na podlagi posebnih dosežkov in oprijemljivih rezultatov v treh letih, (iii) nadgrajevanju stalnega soustvarjanja med državami članicami, Komisijo in, kadar je ustrezno, s pridruženimi državami in deležniki, (iv) samostojnosti pri eni osrednji dejavnosti in (v) prostovoljnem izvajanju po načelu spremenljive geometrije, kar omogoča prožnost glede tega, v kolikšnem obsegu se lahko države vključijo. Pri strukturnih politikah ERA in ukrepih ERA bi moralo biti zagotovljeno sodelovanje vsaj polovice držav članic, da bi se ti izvajali.
3. Strukturne politike ERA in ukrepi ERA, navedeni po prednostnih področjih, kot so določena v paktu za raziskave in inovacije v Evropi, so:

PREDNOSTNO PODROČJE 1: POGLOBITEV RESNIČNO DELUJOČEGA NOTRANJEGA TRGA ZNANJA

Učinkovit, uspešen in dobro delujoč notranji trg znanja, ki temelji na prostem pretoku raziskovalcev, znanja in podatkov ter kroženja možganov, je bistvenega pomena za vzpostavitev učinkovitejšega in bolj vključujočega evropskega sistema raziskav in inovacij. Zagotavlja, da so prizadevanja in naložbe učinkovito izkoriščena, ter ustvarja kritično maso, ki je potrebna za učinkovitost. Za povečanje konkurenčnosti EU je bistveno okrepiti njen mednarodni položaj in vodilno vlogo na področju znanosti z izvajanjem pionirskih raziskav in inovacij vzdolž celotne verige raziskav in inovacij, vključno s temeljno in uporabno znanostjo, ter s povečanjem privlačnosti EU za nadarjene posameznike s celega sveta, zadržanjem takih posameznikov znotraj Evrope in odpravljanjem razdrobljenosti ERA.

Komisija in države članice si bodo ob koordiniranju s pridruženimi državami in organizacijami deležnikov, kadar je to ustrezno, še naprej prizadevale za to prednostno nalogo v okviru naslednjih strukturnih politik ERA:

- omogočanje odprte znanosti z izmenjavo in ponovno uporabo podatkov, tudi prek evropskega oblaka za odprto znanost (EOSC);
- krepitev trajnostnosti, dostopnosti in odpornosti raziskovalnih infrastruktur v ERA;
- krepitev enakosti spolov in vključevalnosti v ERA, zlasti s presečnim pristopom;
- povečanje privlačnosti in trajnostnosti poklicnih poti raziskovalcev ter podpiranje mobilnosti;
- reforma ocenjevanja raziskav;
- nadgradnja zmogljivosti in dejavnosti za valorizacijo znanja;
- izvajanje globalnega pristopa k raziskavam in inovacijam.

Za naslednja tri leta se predlagajo naslednji ukrepi ERA:

- uveljavljanje pravičnosti v odprti znanosti,
- spodbujanje evropskega ekosistema znanosti za politiko (S4P),
- olajševanje in pospeševanje odgovorne uporabe umetne inteligence v znanosti v EU,
- povečanje varnosti raziskav.

PREDNOSTNO PODROČJE 2: SKUPNO SPOPRIJEMANJE Z ZELENIH PREHODOM, DIGITALNO PREOBRAZBO IN DRUGIMI IZZIVI, KI VPLIVAJO NA DRUŽBO, TER VEČJA PARTICIPACIJA DRUŽBE V ERA

Da bi ERA prispeval k spodbujanju konkurenčnosti, izboljšanju kakovosti življenja ljudi v EU in spoprijemanju z družbenimi izzivi, kot sta zeleni in digitalni prehod, bi moral ustvariti sinergije z drugimi politikami, da bi razvili celosten pristop. Naložbe v raziskave in inovacije bi morale prinesiti dragocene rezultate, ki bi jih trg uporabljal in uvajal, ter izboljšati znanstveni napredek in učinek pri obravnavanju družbenih potreb.

Naslednje strukturne politike ERA so opredeljene kot osrednji pristopi k obravnavanju tega prednostnega področja:

- zagotovitev, da bo strateški načrt za energetske tehnologije (načrt SET) ključna tematska komponenta ERA;
- izboljšanje povezave med raziskavami in inovacijami ter visokošolskim izobraževanjem v ERA in sprostitev celotnega potenciala evropskih ekosistemov raziskav in inovacij;
- krepitev zaupanja v znanost z državljansko udeležbo, angažiranostjo in znanstvenim komuniciranjem.

Za naslednja tri leta se predlagajo naslednji ukrepi ERA:

- pospeševanje naložb v raziskave in inovacije za industrijsko preobrazbo in konkurenčno trajnostnost Evrope,
- pospeševanje metodologij novega pristopa (NAM) za napredek pri biomedicinskih raziskavah in preskušanju zdravil ter medicinskih pripomočkov,
- razvoj koherentnega in koordiniranega okvira za evropski pristop k integriteti in etiki na področju raziskav in inovacij v luči nastajajočih izzivov.

PREDNOSTNO PODROČJE 3: IZBOLJŠANJE DOSTOPA DO RAZISKOVALNE IN INOVACIJSKE
ODLIČNOSTI PO VSEJ UNIJI TER IZBOLJŠANJE MEDSEBOJNIH POVEZAV MED INOVACIJSKIMI
EKOSISTEMI PO VSEJ UNIJI

Raziskovalna odličnost zajema celotno Evropo ter vse starostne skupine, discipline in sektorje. Zaradi precejšnjih razlik v priložnostih za raziskovalce in inovatorje v evropskem raziskovalnem prostoru njen potencial še ni v celoti izkoriščen.

Naslednja strukturna politika ERA je opredeljena kot osrednji pristop k obravnavanju tega prednostnega področja:

- izboljšanje dostopa EU do odličnosti.

Za naslednja tri leta se predlaga naslednji ukrep ERA:

- Krepitev vloge raziskav in inovacij: nova doba v upravljanju raziskav.

PREDNOSTNO PODROČJE 4: SPODBUJANJE USKLAJENIH NALOŽB IN REFORM NA PODROČJU
RAZISKAV IN INOVACIJ

Ker se EU osredotoča na področja, ki so ključna za konkurenčnost, trajnostnost in blaginjo v prihodnosti, bi podvajanje, nadomeščanje ali drobljenje naložb in pobud na področju raziskav in inovacij lahko imelo ravno nasproten učinek. Transnacionalno sodelovanje veča učinkovitost z združevanjem virov za doseganje kritične mase in povečanje učinkov prelivanja znanja za spodbujanje raziskav in inovacij. Za zagotavljanje učinkovitosti in učinka teh naložb bodo v nekaterih primerih potrebni tudi oblikovanje, izvajanje in spremljanje strukturnih reform v nacionalnih sistemih raziskav in razvoja. Cilj teh reform je povečati znanstveno odličnost, razviti kulturo valorizacije rezultatov raziskav, okrepiti povezave med znanostjo in podjetji ter politike bolje usmeriti v podporo poslovnim inovacijam.

V okviru tega cilja ni predlagana nobena posebna strukturna politika ali ukrep ERA. Vendar so Evropska komisija in države članice še naprej zavezane tesnemu sodelovanju, pri čemer bodo uporabljale sklop obstoječih instrumentov. Natančneje, izvajanje ukrepov na področju raziskav in inovacij v okviru mehanizma EU za okrevanje in odpornost naj bi spodbudilo nacionalne zmogljivosti na področju raziskav in inovacij, zlasti v državah, ki še vedno zaostajajo.

Evropska komisija v okviru evropskega semestra za koordiniranje ekonomskih politik izvaja poglobljeno analizo nacionalnih sistemov raziskav in inovacij ter izdaja priporočila za posamezne države o tem, kako povečati inovacijski potencial vsake države. Komisija nato spremlja odzive politik držav članic, da bi ocenila napredek pri premostitvi ugotovljenih vrzeli na področju raziskav in inovacij. V podporo njihovim prizadevanjem za izboljšanje njihovih sistemov raziskav in inovacij z reformami lahko države članice in, kadar je ustrezno, pridružene države prejmejo strokovno podporo v okviru instrumenta za podporo politikam programa Obzorje, ki se je izkazal za zelo koristnega pri izboljšanju oblikovanja politik in opredelitvi reformnih poti, ter dvostranskega okrepljenega dialoga o politikah z državami članicami in, kadar je ustrezno, pridruženimi članicami o skupno dogovorjenih temah na področju raziskav in inovacij.

4. Kot osrednji mehanizem upravljanja ERA bi bilo treba ohraniti vzpostavljeni okvir sodelovanja v okviru ERAC, ki zagotavlja jasne strateške nasvete in usmeritve na področju raziskav in inovacij, ter v okviru foruma ERA, ki je odgovoren za krepitev koordiniranja za učinkovito izvajanje programa politike ERA. Izvajanje naslednjega programa politike ERA za obdobje 2025–2027 bi moralo biti tudi v prihodnje vključujoče in pregledno na vseh ravneh upravljanja, da bi se spodbujala soustvarjanje programa in prevzemanje odgovornosti zanj. Forum ERA bi moral še naprej prepoznavati nastajajoče izzive, ki so onkraj dejavnosti programa politike ERA za obdobje 2025–2027 ter zahtevajo meddržavno sodelovanje in so zajeti v paktu za raziskave in inovacije, kot je spremljanje svobode znanstvenega raziskovanja in krepitev vodilnega položaja Evrope na področju znanosti.

5. Države članice bi morale strukturne politike in ukrepe ERP izvajati prostovoljno in po načelu spremenljive geometrije v skladu z odstavkom 2 tega priporočila. Državam članicam se priporoča, naj v podporo izvajanju programa politike ERA za obdobje 2025–2027 v to vključijo svoje regije in nacionalne deležnike. Koordinirano izvajanje bi moralo zagotoviti dejavno in široko vključevanje deležnikov na ravni EU v celotnem spektru, od raziskav do inovacij in uvajanja na trg. Kategorije deležnikov v forumu ERA bi bilo treba pregledati, da bi preučili optimalno zastopanost različnih interesov, zlasti zasebnega sektorja in civilne družbe.
6. Države članice in Evropska komisija bi morale še naprej podpirati polno sodelovanje držav, pridruženih programu Obzorje Evropa, in krovnih organizacij deležnikov na ravni EU pri izvajanju programa politike ERA za obdobje 2025–2027.
7. Naložbe v raziskave in inovacije v EU ne dosegajo pričakovanj ter ostajajo pod ravno naložb v številnih svetovnih konkurentih EU. Trenutno EU za raziskave in razvoj porabi približno 2,3 % svojega BDP, kar je precej manj od cilja 3 % za raziskave in razvoj, določenega leta 2002 v barcelonski deklaraciji. Da bi se soočili z večplastnim izzivom doseganja ciljnih 3 % BDP, je potrebna ponovna politična zaveza za spodbujanje javnih in zasebnih naložb v raziskave in razvoj. Potrebne so tudi nadaljnje reforme za izboljšanje nacionalnih ekosistemov raziskav in inovacij ter povečanje učinka povečanja naložb v raziskave in inovacije. Poleg prednostnega področja pakta za raziskave in inovacije „spodbujanje usklajenih naložb in reform na področju raziskav in inovacij“ bi morale države članice in Komisija nadaljevati s prizadevanji v tej smeri.

8. Evropska komisija bi morala še naprej izvajati mehanizem spremljanja ERA, ki je orisan v paktu za raziskave in inovacije v Evropi ter podrobno opisan v „Okviru za prihodnji mehanizem spremljanja ERA“, ki ga je Komisija predstavila Svetu 10. junija 2022⁶. Z mehanizmom spremljanja ERA se bo ocenjeval napredek pri uresničevanju prednostnih nalog ERA, kot so opredeljene v paktu za raziskave in inovacije. Mehanizem spremljanja ERA bi moral vključevati:

- (1) pregled stanja ERA za spremljanje napredka pri doseganju ciljev ERA na ravni EU in nacionalni ravni, ki bi se redno posodabljal;
- (2) triletno poročilo Komisije Svetu o spremljanju ERA za pregled izvajanja programa politike ERA;
- (3) triletna poročila o državah ERA za pregled napredka držav pri izvajanju programa politike ERA, ki ne bi smela predstavljati dodatnega bremena za države članice.

Države članice bi si morale še naprej izmenjevati informacije o ERA, zlasti z zagotavljanjem podatkov in informacij prek platforme politike ERA. Spodbujati bi morale tudi izvajanje strukturnih politik ter ukrepov in rezultatov ERA, ki so zanje relevantni, pri tem pa izkoristiti podporo, ki je na voljo.

V Bruslju,

Za Svet
predsednik/predsednica

⁶ 9578/22.

PRILOGA

Podrobna razlaga strukturnih politik in ukrepov ERA

Predlogi za strukturne politike in ukrepe ERA so v nadaljevanju podrobneje opisani v naslednjem vrstnem redu. Kolikor je zaradi takšnih politik in ukrepov potrebno financiranje iz proračuna EU, je to omejeno na razpoložljiva sredstva v sedanjem večletnem finančnem okviru za obdobje 2021–2027.

Strukturne politike ERA

- Omogočanje odprte znanosti z izmenjavo in ponovno uporabo podatkov, tudi prek evropskega oblaka za odprto znanost (EOSC),
- krepitev trajnostnosti, dostopnosti in odpornosti raziskovalnih infrastruktur v ERA,
- krepitev enakosti spolov in vključevnosti v ERA, zlasti s presečnim pristopom,
- povečanje privlačnosti in trajnostnosti poklicnih poti raziskovalcev ter podpiranje mobilnosti
- reforma ocenjevanja raziskav,
- nadgradnja zmogljivosti in dejavnosti za valorizacijo znanja,
- izvajanje globalnega pristopa k raziskavam in inovacijam
- zagotovitev, da bo strateški načrt za energetske tehnologije (načrt SET) ključna tematska komponenta ERA
- izboljšanje povezave med raziskavami in inovacijami ter visokošolskim izobraževanjem v ERA in sprostitev celotnega potenciala evropskih ekosistemov raziskav in inovacij

- krepitev zaupanja v znanost z državljansko udeležbo, angažiranostjo in znanstvenim komuniciranjem,
- izboljšanje dostopa EU do odličnosti.

Ukrepi ERA

- Uveljavljanje pravičnosti v odprti znanosti,
- spodbujanje evropskega ekosistema znanosti za politiko (S4P),
- olajševanje in pospeševanje odgovorne uporabe umetne inteligence v znanosti v EU,
- povečanje varnosti raziskav,
- pospeševanje naložb v raziskave in inovacije za industrijsko preobrazbo in konkurenčno trajnostnost Evrope,
- pospeševanje metodologij novega pristopa (NAM) za napredek pri biomedicinskih raziskavah in preskušanju zdravil ter medicinskih pripomočkov,
- razvoj koherentnega in koordiniranega okvira za evropski pristop k integriteti in etiki na področju raziskav in inovacij v luči nastajajočih izzivov.
- krepitev vloge raziskav in inovacij: nova doba v upravljanju raziskav.

Strukturne politike ERA

1. OMOGOČANJE ODPRTE ZNANOSTI Z IZMENJAVO IN PONOVO UPORABO PODATKOV, TUDI PREK EVROPSKEGA OBLAKA ZA ODPRTO ZNANOST (EOSC)

Cilji

- Prakse in spretnosti odprte znanosti se nagrajujejo in poučujejo ter postajajo „nova normalnost“,

- standardi, orodja in storitve raziskovalcem omogočajo, da najdejo rezultate, do njih dostopajo, jih ponovno uporabijo in združujejo,
- vzpostavi in vzdržuje se združena infrastruktura, ki jo vodi skupnost in omogoča odprto izmenjavo znanstvenih rezultatov,
- Evropa je na čelu mreže raziskovalnih podatkov FAIR⁷ z vzpostavljenimi povezavami z drugimi podatkovnimi prostori,
- raziskovalcem so zagotovljeni boljši pravni pogoji in viri za dostop do rezultatov javno financiranih raziskav in njihovo ponovno uporabo ter za uporabo publikacij in podatkov v znanstvene namene.

Opis

Cilj te strukturne politike je korenito spremeniti raziskovalne skupnosti in raziskovalne infrastrukture v Evropi. Ustvarila naj bi boljši pravni okvir EU za odprto izmenjavo, nemoten dostop in zanesljivo ponovno uporabo raziskovalnih podatkov in drugih digitalnih raziskovalnih objektov, ki se uporabljajo in ustvarjajo v življenjskem ciklu raziskav. Primeri dejavnosti so:

- spodbujanje uporabe vozlišča EU EOSC v evropski raziskovalni skupnosti,
- podpora širitvi združenja EOSC z več vozlišči in zagotavljanje njene nadgradljivosti s skupnimi standardi in politikami uporabe združenja EOSC od leta 2025,
- izvedba nadaljnjih posvetovanj z deležniki in zbiranje več dokazov o opredeljenih možnostih politike, da bi zakonodajni in regulativni okvir EU za avtorske pravice in podatke postal primeren za raziskave,
- razširitev okvira za spremljanje EOSC z najsodobnejšimi metodologijami za oceno učinka povezanih politik in praks.

⁷ Findable, Accessible, Interoperable, and Reusable (najdljivi, dostopni, interoperabilni in ponovno uporabljivi podatki).

Pričakovani rezultati

- Razvoj združenja EOSC z visoko vrednostjo in povečanje njegove uporabe,
- povečanje količine in učinkovitosti raziskovalnih podatkov FAIR v Evropi,
- opredelitev področij za ukrepe in pobude, da se omogoči okvir EU za avtorske pravice in podatke, ki bo primeren za raziskave,
- ocena učinka politik in praks odprte znanosti na podlagi podatkovne platforme za politiko odprte znanosti.

2. KREPITEV TRAJNOSTNOSTI, DOSTOPNOSTI IN ODPORNOSTI RAZISKOVALNIH INFRASTRUKTUR V ERA

Cilji

- Okrepljene storitve raziskovalne infrastrukture, bolj prilagojene potrebam uporabnikov, v okviru sodobnih in nastajajočih znanstvenih, tehnoloških in inovacijskih izzivov ter prednostnih nalog politike EU,
- okrepljen evropski ekosistem raziskovalnih infrastruktur, med drugim z utrjevanjem obstoječih raziskovalnih infrastruktur in opredelitvijo novih projektov raziskovalnih infrastruktur za zapolnjevanje vrzeli,
- oblikovanje bolj integriranih in trajnostnih shem za okrepitev dostopa do raziskovalnih infrastruktur in njihovih storitev, zlasti za raziskovalce in inovatorje po ERA,
- večji učinek v raziskavah in družbi ter okrepljeno sodelovanje z industrijo,
- vzpostavitev boljših povezav in, kadar je ustrezno, interoperabilnosti med različnimi vrstami infrastruktur (raziskovalnimi infrastrukturami, tehnološkimi infrastrukturami, e-infrastrukturami, podatkovnimi infrastrukturami),
- spodbujanje večje vključenosti deležnikov v dejavnosti raziskovalne infrastrukture.

Opis

Ta strukturna politika zagotavlja odprtost, dostopnost in varnost vrhunskih trajnostnih raziskovalnih infrastruktur za raziskovalce in inovatorje po ERA, nadalje razvija in utrjuje raziskovalne infrastrukture, njihovo povezovalno vlogo v ekosistemu raziskav in inovacij ter njihov potencial za obravnavanje prednostnih nalog EU. Dolgoročna strategija bo racionalizirala okolje raziskovalnih infrastruktur ter opredelila in prednostno razvrstila storitve in tehnologije raziskovalnih infrastruktur, potrebne za spodbujanje konkurenčnosti in strateške avtonomije EU na področju znanosti in tehnologije ter njene zmožnosti reševanja družbenih izzivov.

- Razvoj dolgoročne strategije za raziskovalne infrastrukture,
- izvajanje jasnega spremljanja delovanja različnih raziskovalnih infrastruktur,
- izvedba jasne analize finančne podpore raziskovalnim infrastrukturam,
- izvedba strateške analize okolja za raziskovalne infrastrukture v Evropi.

Pričakovani rezultati

- **Na podlagi dolgoročnih in ponavljajočih se dejavnosti:** (1) dolgoročna strategija EU za raziskovalne infrastrukture, vključno z novim, strateškim pristopom za podporo EU raziskovalnim infrastrukturam; (2) načrt ESFRI za leto 2026 in ključni elementi za analizo okolja do leta 2028; (3) spremljanje mejnikov ESFRI; (4) vključevanje deležnikov (poročila o dogodkih/dejavnostih).
- **Na podlagi kratkoročnih dejavnosti priprava poročil s priporočili glede:** (1) financiranja, vključno s sinergijami z nacionalnim in regionalnim financiranjem, viri EU in drugimi viri; (2) mednarodnega sodelovanja ob upoštevanju vidikov varnosti raziskav; (3) ocene učinka ESFRI; (4) odpornosti in ozelenitve evropskih raziskovalnih infrastruktur; (5) nadaljnje krepitve konzorcijev evropske raziskovalne infrastrukture v okviru ekosistema raziskovalnih infrastruktur.

3. KREPITEV ENAKOSTI SPOLOV IN VKLJUČEVALNOST V ERP, ZLASTI S PRESEČNIM PRISTOPOM

Cilji

- Poglobiti dialog o politiki ter koordinirati politike in ukrepe glede enakosti spolov in vključevalnosti na področju raziskav in inovacij med državami članicami in, kadar je ustrezno, pridruženimi državami in deležniki, zlasti s presečnim pristopom, vključno z institucionalnimi/strukturnimi spremembami z vključujočimi načrti za enakost spolov, vključevanjem razsežnosti spola v vsebino raziskav in inovacij, odpravo nasilja na podlagi spola in pripravo proračuna, ki upošteva vidik spola,
- doseči napredek pri enakosti spolov in vključevalnosti na področju raziskav in inovacij, zlasti s presečnim pristopom, z uporabo in izpopolnjevanjem obstoječih priporočil in orodij,
- izboljšati zbiranje, spremljanje in ocenjevanje podatkov o enakosti spolov in vključevalnosti na področju raziskav in inovacij, zlasti s presečnim pristopom, za opredelitev uspešnih praks in izzivov ter morebitnih vrzeli, ki jih je treba odpraviti s prihodnjimi politikami in ukrepi,
- zmanjšati geografske razlike pri obravnavanju enakosti spolov in vključevalnosti med državami članicami in, kadar je ustrezno, pridruženimi državami, zlasti s presečnim pristopom,
- doseči višjo stopnjo udeležbe žensk in premalo zastopanih raziskovalcev, izboljšati kakovost delovnih (in študijskih) pogojev, ki zagotavljajo enakost spolov, uravnoteženo zastopanost spolov, enake možnosti in vključevalnost za raziskovalce iz vseh okolij, vključno s premalo zastopanimi in marginaliziranimi skupinami, zagotoviti pravičnejše zaposlovanje, napredovanje in dodeljevanje proračunskih sredstev, razpoložljivost ukrepov za usklajevanje poklicnega in zasebnega življenja, varnejše okolje brez nasilja na podlagi spola, bolj uravnoteženo zastopanost spolov na položajih odločanja ter nepristranske in kakovostnejše rezultate raziskav in inovacij.

Opis

Ta strukturna politika bo izboljšala kakovost in družbeni pomen raziskav in inovacij, pomagala pritegniti in zadržati bolj raznolike talente v evropskem sistemu raziskav in inovacij ter pomagala zagotoviti, da bo lahko vsakdo čim bolj izkoristil svoj potencial, kar bo dokaz, da je EU še naprej zavezana vodilni vlogi na mednarodni ravni pri zagotavljanju enakosti spolov in vključevalnosti na področju raziskav in inovacij, zlasti s presečnim pristopom.

Pričakovani rezultati

- Oblikovanje pristopa k spremljanju in ocenjevanju za učinkovito izvajanje vključujočih načrtov za enakost spolov,
- priprava smernic za izvajanje presečnega pristopa v politiki raziskav in inovacij, vključno z zbiranjem, izbiro in analizo kazalnikov,
- oblikovanje pristopa k spremljanju in ocenjevanju, ki bo povečal vključevanje razsežnosti spola v vsebino raziskav in inovacij,
- okrepljen mehanizem vključevanja načela enakosti spolov za sinergije z drugimi ukrepi ERA na ravni EU in nacionalni ravni,
- izvajanje kodeksa ravnanja glede nasilja na podlagi spola na področju raziskav in inovacij, ki je bil pripravljen z ukrepom 5 programa politike ERA za obdobje 2022–2024,
- oblikovanje načel za pripravo proračuna, ki upošteva vidik spola, in spremljanje odhodkov na področju raziskav in inovacij.

4. POVEČANJE PRIVLAČNOSTI IN TRAJNOSTNOSTI POKLICNIH POTI RAZISKOVALCEV TER PODPIRANJE MOBILNOSTI

Cilji

- Spodbujati priznavanje raziskovalnih poklicev ter interoperabilnost in primerljivost poklicnih poti raziskovalcev med sektorji in državami članicami v skladu s priporočilom Sveta o evropskem okviru za pritegnitev in ohranjanje talentov na področju raziskav, inovacij in podjetništva v Evropi,
- izboljšati zaposlovanje in delovne pogoje, vključno z vidiki, povezanimi z odprtim in preglednim zaposlovanjem, ki temelji na dosežkih (OTM-R),
- krepiti spretnosti raziskovalcev za spodbujanje medsektorskih in interdisciplinarnih poklicnih poti,
- podpirati boljši poklicni razvoj in napredovanje ter oblikovati nove naložbene poti za zmanjšanje prekarnosti in razširitev spektra poklicnih priložnosti,
- prizadevati si za bolj uravnoteženo kroženje talentov, vključno z medsektorskimi tokovi,
- zagotavljati učinkovite in zanesljive podatke iz opazovalnice za poklicne poti na področju raziskav in inovacij (ReICO),
- ustvariti sinergije z drugimi povezanimi ukrepi politike ERA ter povezanimi sedanjimi in prihodnjimi pobudami EU, zlasti tistimi, ki podpirajo mobilnost raziskovalcev v Evropi, kot je sveženj Komisije o spretnostih in mobilnosti talentov.

Opis

Cilj te strukturne politike je povečati privlačnost in trajnostnost poklicnih poti raziskovalcev v Evropi s podpiranjem skupnega izvajanja vseh ukrepov, ki izhajajo iz ukrepa 4 programa politike ERA za obdobje 2022–2024, s strani EU, držav članic, in, kadar je ustrezno, pridruženih držav in deležnikov ter s spremljanjem rezultatov izvajanja teh pobud in reform na terenu. Ukrep bo vključeval izmenjavo dobrih praks, razvoj smernic in priporočil ter prispevek h konsolidaciji opazovalnice za poklicne poti na področju raziskav in inovacij.

Pričakovani rezultati

- Soustvarjene smernice za izvajanje priporočila Sveta o evropskem okviru za pritegnitev in ohranjanje talentov na področju raziskav, inovacij in podjetništva v Evropi, za kakovostnejša delovna mesta in bolje delujoč trg dela na področju raziskav,
- izkustvena skupnost za izmenjavo izkušenj in krepitev raziskovalnih poklicnih poti na evropski, nacionalni, regionalni in organizacijski ravni,
- konsolidirana opazovalnica za poklicne poti na področju raziskav in inovacij z vključevanjem ustreznih akterjev zunaj raziskovalne in inovacijske skupnosti ter skupnim odpravljanjem vrzeli,
- priporočila za boljši poklicni razvoj in poklicno napredovanje, vključno z evropskimi modeli, ki omogočajo pridobitev naziva rednega profesorja (t. i. tenure track) ter z njimi povezanimi mehanizmi ocenjevanja in financiranja,
- soustvarjene naložbene poti, združevanje in koordiniranje moči ter sooblikovanje pobud za zmanjšanje prekarnosti in olajšanje prehajanja v neakademske raziskovalne poklice.

5. REFORMA OCENJEVANJA RAZISKAV

Cilji

- Uvesti institucionalne spremembe za izboljšanje ocenjevanja raziskav,
- meriti stopnjo napredka, doseženega z reformami ocenjevanja raziskav,
- poglobljati znanje in ozaveščati o reformah,
- opredeliti vrzeli v reformah, morebitne omejevalne ali zaviralne dejavnike in potrebne nadaljnje ukrepe,
- navsezadnje prispevati k večji kakovosti, uspešnosti in učinku raziskav ter s tem k večji privlačnosti poklicnih poti na področju raziskav.

Opis

Način, na katerega se trenutno ocenjujejo raziskovalni projekti, raziskovalci, raziskovalne enote in raziskovalne ustanove, še vedno v veliki meri temelji na omejenem sklopu raziskovalnih rezultatov in dejavnosti, predvsem publikacijah, pri čemer prevladuje neustrezna uporaba več kazalnikov in metod za merjenje kakovosti, uspešnosti in učinka raziskav.

- Opredelitev in široka izmenjava dobrih praks, naborov orodij in priporočil za ocenjevanje raziskav,
- mednarodni dialogi, dogodki za razširjanje informacij in vzajemno učenje, ki jih organizirajo Komisija, Koalicija za napredek ocenjevanja na področju raziskav (CoARA) in države članice,
- izvajanje reform ocenjevanja raziskav v raziskovalnih ustanovah,
- izvedba študije za opredelitev sprememb nacionalnih okvirov, sprememb, ki jih izvedejo raziskovalne ustanove, in sprememb, ki se pričakujejo na podlagi akcijskih načrtov podpisnic sporazuma o reformi ocenjevanja raziskav,
- nadaljevanje nacionalnih dialogov med nacionalnimi organi in raziskovalnimi organizacijami.

Pričakovani rezultati

- Izboljšanje znanja, ozaveščenosti in sodelovanja pri praksah in reformah ocenjevanja raziskav, za kar poskrbijo Koalicija za napredek ocenjevanja na področju raziskav (CoARA), raziskovalne organizacije (vključno z organizacijami, ki izvajajo raziskave, organizacijami za financiranje raziskav in organizacijami za ocenjevanje raziskav), nacionalni organi in institucije EU,
- podpiranje, evidentiranje in analiza sprememb, sprejetih v nacionalnih okvirih in v posameznih raziskovalnih ustanovah,
- opredelitev morebitnih preostalih vrzeli v reformah in vseh ukrepov, ki so še potrebni na vseh ravneh (institucionalni, nacionalni in evropski).

6. NADGRADNJA ZMOGLJIVOSTI IN DEJAVNOSTI ZA VALORIZACIJO ZNANJA

Cilji

- Okrepiti valorizacijo in uvajanje znanja, spretnosti ter strokovne podpore,
- izboljšati dostop do intelektualnih sredstev in podatkov, ki izhajajo iz raziskav in inovacij, ter njihovo uporabo,
- utrditi kulturo valorizacije znanja.

Opis

EU se sooča z izzivi pri prenosu rezultatov raziskav in inovacij v družbeno uporabo in ekonomsko vrednost ter pri ohranjanju vrednosti znotraj EU, kar je bistveno za delovanje notranjega trga. Ta strukturna politika naj bi zapolnila vrzeli v evropskem okolju znanja, in sicer:

- z nadgradnjo zmogljivosti posrednikov za krepitev povezav med akademskim svetom, industrijo in javnimi organi,
- z izboljšanjem dostopa do intelektualnih sredstev in njihovega varovanja, zlasti z odgovornim licenciranjem in pristopom skupnega upravljanja podatkov,
- s krepitvijo zmogljivosti za valorizacijo in spretnosti akterjev na področju raziskav in inovacij, vključno z raziskovalnimi organizacijami in organizacijami za financiranje,
- s povečanjem uporabe rezultatov multidisciplinarnih raziskav, vključno z družbenimi vedami, umetnostjo in humanistiko,
- z izboljšanjem okvira za merjenje, da bo zajel širšo ustvarjeno družbeno vrednost.

Pričakovani rezultati

- Evropski sistem načel odgovornega licenciranja in skupnega upravljanja podatkov za spodbujanje večjega medsektorskega sodelovanja ter koristi za podjetja in družbo, pri čemer se upoštevajo vidiki varnosti raziskav,
- „učni laboratoriji za ustvarjanje vrednosti“, usmerjeni v razvoj spretnosti na področju valorizacije znanja in podjetništva s ciljno usmerjenimi usposabljanji, vzajemnim učenjem ter stiki z vzorniki,
- smernice politike glede povečevanja in pospeševanja uporabe multidisciplinarnih rezultatov raziskav in inovacij v evropskem raziskovalnem prostoru, ki temeljijo na osnovni študiji Komisije in prizadevanjih za oblikovanje namenske skupnosti,
- celovit okvir za merjenje, ki zajema širok spekter dejavnosti valorizacije znanja za spremljanje uspešnosti ERA na tem področju.

7. IZVAJANJE GLOBALNEGA PRISTOPA K RAZISKAVAM IN INOVACIJAM

Cilji

- Zagotoviti, da bo program politike ERA za obdobje 2025–2027 vključeval mednarodno razsežnost kot medsektorsko, dolgoročno in temeljno značilnost ekosistema raziskav in inovacij,
- okrepiti povezavo med znanostjo, politiko in diplomacijo,
- spoprijemati se s svetovnimi izzivi in hkrati ščititi strateške interese, vrednote in načela Unije, njenih držav članic in, kadar je ustrezno, pridruženih držav,
- spodbujati enake konkurenčne pogoje na ravni EU pri mednarodnem sodelovanju na področju raziskav in inovacij,
- poglobiti znanje o dvostranskem sodelovanju, ki ga vodijo države članice in, kadar je ustrezno, pridružene države s tretjimi državami.

Opis

Glede na temeljne spremembe geopolitičnega, znanstvenega in tehnološkega okolja bi morala EU začeti bolj strateško uporabljati moč mednarodnega sodelovanja na področju raziskav in inovacij, tudi pri promoviranju skupnih načel in vrednot EU.

Ta strukturna politika se bo izvajala z dejavnostmi in razpravami stalne podskupine foruma ERA za globalni pristop k raziskavam in inovacijam:

- periodično evidentiranje dvo- in večstranskega znanstvenega sodelovanja držav članic ter, kadar je ustrezno, pridruženih držav in deležnikov,
- spodbujanje sinergij z drugimi programi in pobudami EU, kot je Global Gateway,
- koordiniranje in usklajevanje z drugimi ukrepi ERA, kot je predlagani ukrep o varnosti raziskav,
- zagotavljanje podlag in smernic o tem, kako okrepiti mednarodno razsežnost naslednjega okvirnega programa.

Pričakovani rezultati

- Evropski okvir za znanstveno diplomacijo (2025),
- časovni načrt za večstranski dialog o vrednotah in načelih za mednarodno sodelovanje na področju raziskav in inovacij (2025),
- nove pilotne pobude pristopa Ekipa Evropa, vključno z Latinsko Ameriko in Karibi leta 2025 ter Indijo leta 2026 in razširitev sedanjih pristopov Ekipa Evropa na Afriko in Kitajsko,
- mnenje o tem, kako organizirati mednarodne dejavnosti sodelovanja na področju raziskav in inovacij s tretjimi državami v naslednjem okvirnem programu.

8. ZAGOTOVITEV, DA BO STRATEŠKI NAČRT ZA ENERGETSKO TEHNOLOGIJO (NAČRT SET) KLJUČNA TEMATSKA KOMPONENTA ERA

Cilji

- Tesnejše povezave med raziskovalno in inovacijsko skupnostjo ter industrijo za podporo uvajanju inovacij na področju čiste energije brez dodatnega upravnega bremena,
- oblikovanje skupnih pristopov k medsektorskim vprašanjem, vključno z razvojem spretnosti, raziskavami in inovacijami, prilagojenimi družbenim potrebam, digitalizacijo ter uvajanjem na trg in tržno dostopnostjo,
- pregled trenutnega tehnološkega področja, da se po potrebi predlagajo nove ustrezne tehnologije za čisto energijo,
- izboljšanje sodelovanja med evropskimi tehnološkimi in inovacijskimi platformami ter evropskimi industrijskimi zavezništvi.

Opis

Ta strukturna politika bo prispevala k splošnim ciljem ERA s poglobljanjem koordiniranja programov in pobud za raziskave in inovacije na področju čiste energije na ravni EU, nacionalni in institucionalni ravni ter s krepitvijo sodelovanja med akterji po vsej Evropi, da bi se prispevalo k splošnim podnebnim in okoljskim ciljem. Poleg tega bo preoblikovanje prenovljenega načrta SET v strukturno politiko novega programa politike ERA spodbudilo uvedbo in razvoj novih ključnih pobud ter omogočilo, da bo cilj raziskav in inovacij na področju čiste energije bolje povezan s širšim vidikom raziskav in inovacij. Med ukrepi v okviru strategije EU za sončno energijo je na primer priprava skupne strateške agende za raziskave in inovacije na področju sončne energije z državami članicami. Dodatne predvidene dejavnosti vključujejo:

- ustanovitev petih medsektorskih projektnih skupin za pripravo orodij in osnutkov priporočil o medsektorskih vprašanjih v okviru načrta SET,
- vzpostavitev delovnega področja za vodik za izvajanje pilotnega projekta ERA za zeleni vodik,

- uskladitev prednostnih nalog na področju raziskav in inovacij med državami članicami in EU ob hkratnem spodbujanju skupnih čezmejnih ukrepov evropskih raziskovalnih središč, univerz in industrije.

Pričakovani rezultati

- Uskladitev vseh področnih/tehnološko specifičnih strateških načrtov za raziskave in inovacije ter izvedbenih načrtov z novimi prednostnimi nalogami EU ter pripravo izvedbenih načrtov,
- priporočila politike za boljše vključevanje naslednjih področij v okvir energetske raziskave in inovacij v načrtu SET: krožnost in nadomestitev materialov; raziskave in inovacije za družbene potrebe; digitalizacija; spretnosti; uvajanje na trg;
- izboljšano spremljanje napredka prek informacijskega sistema za načrt SET.

9. IZBOLJŠANJE POVEZAVE MED RAZISKAVAMI IN INOVACIJAMI TER VISOKOŠOLSKIM IZOBRAŽEVANJEM V ERA IN SPROSTITEV CELOTNEGA POTENCIALA EVROPSKIH EKOSISTEMOV RAZISKAV IN INOVACIJ

Cilji

- Doseči boljšo skladnost med strategijami, politikami, programi in financiranjem za raziskave in inovacije ter visokošolskim izobraževanjem. Tesnejše sodelovanje in dialog med tema področjema na ravni EU ter na nacionalni, regionalni in institucionalni ravni,
- doseči močnejše in bolj povezane regionalne sisteme raziskav in inovacij ter zmanjšati evropski inovacijski razkorak,
- izboljšati znanje, kazalnike in orodja za izvajanje celovitih medsektorskih strategij, pri čemer se inovacije uskladijo s širšimi družbenimi cilji,
- višja raven ozaveščenosti o raziskavah in izobraževanju ter boljše dopolnjevanje med njimi,

- zmanjšati razdrobljenost in regionalne razlike na področju raziskav in inovacij v Evropi,
- okrepiti sodelovanje med akademskimi, javnimi in zasebnimi subjekti.

Opis

Cilj te strukturne politike je ustvariti strukturirano in osredotočeno izmenjavo znotraj skupnosti, ki bo spodbujala bolj sistematičen pristop, tudi v smislu upravljanja in podpore, ter vključevala predstavnike s področja raziskav in visokošolskega izobraževanja. Za vzpostavitev trdnih partnerstev med akterji s področja izobraževanja ter raziskav in inovacij naj bi potekalo sodelovanje pri vzpostavljanju novih mehanizmov in spodbud za zmanjšanje razdrobljenosti in odpravo regionalnih razlik.

Pričakovani rezultati

- Priprava priporočil za oblikovanje in izvajanje strategij na institucionalni, regionalni, nacionalni in evropski ravni,
- opredelitev sedanjih pravnih ovir na regionalni, nacionalni in evropski ravni, načel in glavnih elementov, potrebnih za razvoj pravnega okvira za uvedbo pete svoboščine, priporočil za utrditev evropskih visokošolskih ustanov na čelu svetovnih raziskav in inovacij,
- opredelitev politik, mehanizmov in spodbud za razvijanje trdnejšega sodelovanja med visokošolskimi ustanovami in drugimi akterji s področja raziskav in inovacij,
- sprejetje ambicioznega časovnega načrta za strateško uskladitev med ERA in EGP (v zvezi z visokošolskim izobraževanjem).

10. KREPITEV ZAUPANJA V ZNANOST Z DRŽAVLJANSKO UDELEŽBO, ANGAŽIRANOSTJO IN ZNANSTVENIM KOMUNICIRANJEM

Cilj

- Spodbujati angažiranje javnosti na področju raziskav in inovacij, občansko znanost in znanstveno komuniciranje s skupno oblikovanimi smernicami,
- razviti učinkovitejše mehanizme za obsežno in vključujoče angažiranje javnosti na področju raziskav in inovacij,
- krepi povezave med znanostjo in družbo na nacionalni/regionalni/lokalni ravni,
- povečati znanstveno pismenost in znanstveni kapital s tesnejšimi povezavami med znanstveno skupnostjo in mladimi ter z ljudmi, ki se običajno ne ukvarjajo z znanostjo.

Opis

Ta strukturna politika predstavlja večplasten pristop za krepitev zaupanja v znanost in s tem demokratično upravljanje, in sicer na podlagi dosežkov v okviru ukrepa 14 programa politike ERA za obdobje 2022–2024 „Približevanje znanosti državljanom“.

Pričakovani rezultati

- Vodilna načela vključujočega angažiranja: razvoj skupnih pristopov za angažiranje javnosti na področju raziskav in inovacij ter znanstveno komuniciranje,
- dejavnosti, ki povezujejo raziskovalce in mlade: inovativni načini za učinkovito in vključujoče angažiranje in sodelovanje mladih na področju znanosti s povabilom strokovnjakom, da pripravijo najboljše nacionalne prakse in nadgradijo delo za pripravo priročnikov in smernic v okviru projektov, ki jih financira EU,
- povezovanje znanosti in državljanov, organizacija dejavnosti, ki povezujejo in krepijo lokalne raziskovalne in inovacijske skupnosti z različnimi deležniki in državljanji v povezavi z znanostjo in njeno vlogo v družbi,

- vzajemno učenje na temo zaupanja v znanost, utrjevanje in izmenjava znanja o tem, kako z angažiranjem javnosti graditi, meriti in krepiti zaupanje,
- mehanizem in shema financiranja, namenjena uveljavljanju najboljših praks pri nacionalnih pobudah za državljansko udeležbo in angažiranje na ravni EU.

11. IZBOLJŠANJE DOSTOPA EU DO ODLIČNOSTI

Cilji

- Izboljšati dostop do odličnosti po vsej EU,
- prispevati h koherentni in sinergijski zasnovi ter izvajanju naložb EU v raziskave in inovacije iz programov kohezijske politike in 10. okvirnega programa za raziskave in inovacije,
- vzpostaviti tesnejše povezave med regionalnimi organi in pobudami v okviru programov za raziskave in inovacije ter zagotoviti spodbude za uvedbo nacionalnih pobud, ki dopolnjujejo pobude na ravni EU.

Opis

Še vedno obstajajo ozka grla pri izboljševanju dostopa do odličnosti po ERA in vzpostavljanju močnejših sinergij med kohezijsko politiko, nacionalnimi in regionalnimi programi in programom Obzorje Evropa. Ta strukturna politika odpravlja ta ozka grla s krepitvijo sodelovanja med organi, ki so vključeni v upravljanje Evropskega sklada za regionalni razvoj in programa Obzorje Evropa na nacionalni ravni in ravni EU.

- Nadaljevanje dela podskupine „RIMA“ v okviru foruma ERA, da se povežejo nacionalni organi za raziskave in inovacije ter organi upravljanja programov kohezijske politike, kar bo olajšalo izmenjavo informacij o rezultatih in praksah iz pobud EU.

Pričakovani rezultati

- Pripravljena priporočila za izboljšanje dostopa do odličnosti ter zagotavljanje skladnosti in sinergij med programi,
- poročilo o napredku pri izvajanju priporočil iz prve faze raziskave RIMA v sedanjem pravnem okviru (npr. komuniciranje, krepitev zmogljivosti, dolgoročno načrtovanje, dostopnost podatkov in pristop, ki temelji na podatkih, izvedbena pravila in modeli koordiniranja med obema skupnostma),
- svetovanje glede ustvarjanja močnejših sinergij v prihodnosti med kohezijsko politiko, zlasti na področju pametne specializacije ob hkratni uporabi sinergij z ukrepi, ki se financirajo iz dela programa „Širitev“, in okvirnim programom,
- izmenjave najboljših praks za izboljšanje dostopa do odličnosti, zlasti nacionalnih politik, ukrepov in instrumentov, ki olajšujejo dostop do znanstvenih in inovacijskih mrež, ter predlogov politik, zlasti za sodelovanje med državami članicami.

Ukrepi ERA

12. UVELJAVLJANJE PRAVIČNOSTI V ODPRTI ZNANOSTI

Cilji

- Opredelitev ovir in izzivov v zvezi s pravičnostjo pri izvajanju odprte znanosti ter predlaganje nadaljnjih ukrepov za odzive politike,
- razširitev neprofitnih modelov akademskega objavljanja z odprtim dostopom, ki se široko uporabljajo in priznavajo v različnih disciplinah, vključno z ocenjevanjem raziskav,

- nadgradnja zmogljivosti v smislu spretnosti na področju odprte znanosti ter pravičnega dostopa do infrastruktur odprte znanosti za raziskovalno skupnost ERA,
- razvoj pristopov politike EU, da se opredelijo načini za več pravičnosti v praksah in infrastrukturah odprte znanosti.

Opis

Izvajanje odprte znanosti zahteva močno podporo politike in znatne naložbe v vire, zlasti v infrastrukture (in dostop do njih), koordiniranje, tehnološko pripravljenost, odprto znanost in digitalne spretnosti ter oblikovanje učinkovitih spodbud in sistemov priznavanja in nagrajevanja za raziskovalce. Ti se med evropskimi državami in organizacijami, pa tudi na svetovni ravni zelo razlikujejo, zato je treba v ERA na splošno vzpostaviti pravičnejše pristope.

- Preučitev nacionalnih izkušenj in okvirov politike v zvezi z dostopom, pokritostjo in zasnovno infrastrukturo za odprto znanost, politikami akademskega objavljanja in zmogljivostmi raziskovalcev na področju odprte znanosti,
- izvedba vzajemnega učenja na temo pravičnosti na področju odprte znanosti v obdobju 2025/2026,
- spodbujanje razširjanja spretnosti ter usposabljanja za odpravo neenakosti pri izvajanju odprte znanosti,
- organiziranje delavnic za javne organe, da bi opredelili priporočila za institucije in oblikovalce politik ter leta 2027 izdali poročilo.

Pričakovani rezultati

- Pregled izzivov na področju pravičnosti v odprti znanosti v državah ERA (ki odraža obstoječo raznolikost v smislu okvirov, zmogljivosti, financiranja itd.),
- podpora politike in finančna podpora za izvajanje visokokakovostnih neprofitnih akademskih založniških storitev z odprtim dostopom po ERA,

- razvoj in razširjanje skupnih orodij, metod usposabljanja in storitev za krepitev zmogljivosti v smislu spretnosti na področju odprte znanosti v sodelovanju z deležniki,
- priporočila za razvoj pristopa politike EU k pravičnosti v odprti znanosti v njenih različnih praksah.

13. SPODBUJANJE EVROPSKEGA EKOSISTEMA ZNANOSTI ZA POLITIKO (S4P)

Cilji

Ta ukrep ima tri medsebojno povezane cilje:

- nadaljnji razvoj „znanosti za politiko“ in izboljšanje medsektorskega vključevanja znanja v javne politike,
- spodbujanje in krepitev evropskega ekosistema S4P v vseh pristopih in sektorjih ter na vseh ravneh upravljanja,
- spodbujanje sodelovanja med mrežami ustreznih akterjev ter spodbujanje opredeljevanja in izmenjave najboljših praks ter vzajemnega učenja.

Opis

Da bi podprli povezave med znanostjo in politiko po vsej Evropi ter odpravili razdrobljenost v ekosistemih S4P, bosta dosežena dva glavna mejnika:

- mreža nacionalnih koordinatorjev za znanost za politiko, v kateri bodo sodelovali uradniki, ki delajo na področju S4P v nacionalnih upravah in institucijah za politiko raziskav in inovacij po vsej Evropi, z namenom koordinirati prizadevanja za vključevanje pristopov S4P v njihovih upravah na vseh ravneh upravljanja in spodbujati vzajemno učenje med državami,
- izkustvena skupnost S4P, katere cilj bo spodbujati močne vseevropske in mednarodne povezave ter krepiti interakcije, vzajemno učenje ter sodelovanje mrež in akterjev S4P.

Pričakovani rezultati

- Redni dialog med mrežo, izkustveno skupnostjo in drugimi zainteresiranimi deležniki, da bi preučili, kako ustvariti potrebne pogoje za omogočanje učinkovitega sodelovanja med raziskavami in politiko,
- spodbuja se vzajemno učenje, kar krepi spretnosti in kompetence ter omogoča sodelovanje na področju S4P med različnimi sektorji in ravnmi upravljanja,
- ustanovi se opazovalnica za evropsko okolje S4P in njegove prakse, ki bo beležila dejavnike uspeha in skupne izzive delovanja na stičišču znanosti in politike.

14. OLAJŠEVANJE IN POSPEŠEVANJE ODGOVORNE UPORABE UMETNE INTELIGENCE V ZNANOSTI V EU

Cilji

Oblikovati, podpirati, usklajevati in koordinirati ukrepe politike za pospeševanje in lajšanje odgovornega uvajanja umetne inteligence v evropsko znanost in raziskave, kar bo privedlo do:

- usklajenih politik na področju umetne inteligence v znanosti, vključno s skupno opredelitvijo prednostnih področij,
- večje strokovnosti in izmenjave virov med državami,
- nastanka temelja za sodelovanje in prihodnje vključevanje, za izmenjavo najboljših praks in privabljanje več podobno mislečih partnerjev,
- tesnejšega sodelovanja in izmenjave z deležniki, vzpostavljanja mrež ter oblikovanja skupnosti.

Opis

Ukrep bo osredotočen na tri ključne teme, ki izhajajo iz političnih prednostnih nalog nove Komisije:

- strategija za umetno inteligenco v znanosti,
- vzpostavitev evropskega raziskovalnega sveta za umetno inteligenco,
- dogovor o usmerjenem financiranju umetne inteligence v znanosti.

Te teme se bodo obravnavale in razvijale v obliki rednih srečanj, delavnic za krepitev zmogljivosti, na katerih bodo predstavljeni dokazi in razvoj politike, ter praktičnih delavnic za sodelovanje pri usklajevanju politik, smernic in agend za financiranje.

Pričakovani rezultati

- Posodobitev, promoviranje in razširjanje dinamičnih smernic ERA o uporabi generativne umetne inteligence v raziskavah (vsaj enkrat letno v letih 2025, 2026 in 2027),
- skupni časovni načrt za umetno inteligenco v znanosti (2025),
- strateška agenda za financiranje, dogovorjena z državami članicami in po možnosti tudi z evropskimi financerji (2026),
- skupni projekti, če udeleženci menijo, da so izvedljivi/koristni (2026–2027),
- dogovorjen načrt za tekoče sodelovanje in razvoj politik (2027).

15. POVEČANJE VARNOSTI RAZISKAV

Cilj

- Izboljšati varnost raziskav v EU, da se ohrani močno in odprto akademsko okolje, in sicer na podlagi priporočila Sveta o varnosti na področju raziskav,
- oblikovalcem politik zagotoviti prostor za sodelovanje, ki bo omogočal izmenjavo izkušenj ter izvajanje in razvoj nacionalnega pristopa za zmanjšanje tveganj ob spoštovanju akademske svobode in institucionalne avtonomije,
- opolnomočiti evropski sektor raziskav in inovacij za optimizacijo priložnosti in zmanjšanje tveganj mednarodnega sodelovanja ter ohranjanje odprtega in varnega mednarodnega sodelovanja.

Opis

Glede na to, kako se znanje pretaka po ERA in kako močne so mednarodne povezave v sektorju raziskav in inovacij, varnosti raziskav ni mogoče zagotoviti samo z nacionalnimi prizadevanji. Koordinirana nacionalna prizadevanja in prizadevanja EU bodo zagotovila okvir za izmenjavo najboljših praks in zagotavljanje doslednosti. V prvem letu bodo države članice lahko ocenile svoje trenutno stanje in načrtovale nadaljnje korake za medsebojno pomoč, da bi dosegle osnovno raven varnosti raziskav.

Pričakovani rezultati

Z ukrepom se bo izvajal okvir priporočila Sveta o varnosti raziskav⁸ na naslednji način:

- prizadevanje za vzpostavitev evropskega prostora za sodelovanje na področju varnosti raziskav s strukturnim sodelovanjem med strokovnjaki iz držav članic, financerji raziskav in organizacijami deležnikov na področju raziskav in inovacij na ravni EU ter preučitev in ocena možnosti, da se v ta namen zagotovi bolj strukturna podpora, na primer tako, da se ustanovi evropski strokovni center za varnost raziskav, pri čemer je treba upoštevati obstoječe strukture in vzpostaviti povezavo s platformo „vse na enem mestu“,

⁸ Priporočilo Sveta z dne 23. maja 2024 o povečanju varnosti raziskav (UL C, C/2024/3510, 30.5.2024).

- vsaki dve leti se bodo oblikovalci politik, strokovnjaki in zaposleni v stroki posvetovali o tematici varnosti raziskav na vodilni evropski konferenci o varnosti raziskav (2025, 2027),
- evidentiranje, spremljanje in analiza ukrepov in pobud na področju varnosti raziskav na nacionalni ravni in ravni EU, vsaki dve leti tudi z orodjem za spremljanje varnosti raziskav (2025, 2027),
- podpiranje izmenjave informacij, vzajemnega učenja in krepitev zmogljivosti, zlasti za razvoj nacionalnih pristopov k varnosti raziskav,
- razvoj smernic in orodij za zaščitne ukrepe v programih financiranja raziskav na nacionalni ravni in na ravni EU ter za postopke obvladovanja tveganja in skrbnega pregleda v raziskovalnih organizacijah (tj. platforma „vse na enem mestu“ za boj proti tujemu vmešavanju v raziskave in inovacije),
- tesnejše sodelovanje z mednarodnimi partnerji pri pristopih in ukrepih na področju varnosti raziskav.

Glede na občutljivo naravo teme, ki pogosto vključuje občutljive ali tajne podatke, bo sodelovanje na splošno omejeno na strokovnjake iz držav članic.

16. POSPEŠEVANJE NALOŽB V RAZISKAVE IN INOVACIJE ZA INDUSTRIJSKO PREOBRAZBO IN KONKURENČNO TRAJNOSTNOST EVROPE

Cilj

- Doseči boljše razumevanje industrijskih potreb po rezultatih raziskav in inovacij ter naložbah v raziskave in inovacije, kar bo oblikovalcem politik in agencijam za financiranje omogočilo oblikovanje in izvajanje ciljno usmerjenih orodij za mobilizacijo naložb v raziskave in inovacije,
- povečati sinergije pri financiranju raziskav in inovacij, zlasti s strani industrije, za prenos tehnologije, predstavitvene projekte, širitev, validacijo in tehnološke infrastrukture,
- olajšati pot do uvajanja in uporabe naprednih tehnologij v industriji s poudarkom na trajnostnosti in družbeni koristi.

Opis

Pospeševanje naložb v raziskave in inovacije zahteva sistematičen pristop k prispevanju k agendi za raziskave in inovacije ter njenemu oblikovanju glede na industrijske potrebe ter celovit operativni okvir za učinkovit prenos rezultatov raziskav in inovacij v industrijsko uporabo.

- Integracija obstoječih orodij na evropski, nacionalni in regionalni ravni, promoviranje dobrih praks pri njihovi uporabi, olajševanje izmenjave izkušenj ter zagotavljanje možnosti za države članice in regije za izmenjavo dobrih praks in predstavitev novega znanja,
- izvajanje evropskega pristopa glede tehnoloških infrastruktur, ki temelji na povpraševanju, vključno s pilotnimi ukrepi in morebitnimi shemami financiranja, v okviru sedanjega dela na področju raziskovalnih in tehnoloških infrastruktur,
- razvoj, preskušanje in izvajanje pristopa iz nabora orodij politike za pospeševanje razogljičenja energetske intenzivnih industrij in spodbujanje krožnega gospodarstva, pri čemer se zagotovi prispevek skupnosti iz načrta SET.

Pričakovani rezultati

- Evidentiranje orodij politike, ki podpirajo industrijske raziskave in inovacije,
- prispevanje k evropski politiki glede raziskovalnih in tehnoloških infrastruktur, vključno z ukrepi, ki vodijo k na povpraševanju temelječi uporabi takih infrastruktur v industriji, zlasti v malih in srednjih podjetjih, zagonskih podjetjih in podjetjih v razširitveni fazi,
- nadgradnja in izmenjava (strokovnega) znanja v zvezi z nacionalnim industrijsko-tehnološkim načrtovanjem razogljičenja energetske intenzivnih industrij,
- prispevanje k evropski platformi za spremljanje tehnologij in industrijskih predstavitvenih projektov (Evropski inovacijski center za industrijsko preobrazbo in emisije – INCITE).

17. POSPEŠEVANJE METODOLOGIJ NOVEGA PRISTOPA (NAM) ZA NAPREDEK PRI BIOMEDICINSKIH RAZISKAVAH IN PRESKUŠANJU ZDRAVIL TER MEDICINSKIH PRIPOMOČKOV

Cilj

Cilj ukrepa je z usklajenim in koordiniranim pristopom med državami članicami in, kadar je ustrezno, pridruženimi državami pospešiti razvoj, potrjevanje/kvalifikacijo, sprejemanje in uvajanje metodologij novega pristopa (NAM) pri biomedicinskih raziskavah ter zakonsko predpisanem preskušanju zdravil in medicinskih pripomočkov.

Opis

Čeprav države članice zavezuje Direktiva 2010/63/EU, ki poziva k nadomestitvi postopkov na živalih v raziskavah, izobraževanju in zakonsko predpisanem preskušanju, takoj ko bodo na voljo veljavni alternativni pristopi, ni koordinacijskega mehanizma za zagotovitev razvoja in potrjevanja metodologij novega pristopa. Ukrep ERA bo dejavno vključeval vse akterje z vzpostavitvijo koordinacije na ravni EU, v katero bodo vključena ustrezna ministrstva, regulativne agencije, organizacije za financiranje raziskav, akademski krogi, farmacevtska industrija in industrija medicinske tehnologije, pogodbene raziskovalne organizacije, mala in srednja podjetja (MSP) ter zagonska podjetja, da bi se uskladile nacionalne in regionalne politike za pospešitev razvoja, potrjevanja, sprejemanja in uporabe metodologij novega pristopa.

Ta ukrep bodo podpirale štiri delovne skupine s temami: (1) razvoj metodologij novega pristopa in skupnih evropskih infrastruktur; (2) potrjevanje/kvalifikacija, sprejemanje in uporaba metodologij novega pristopa; (3) izobraževanje in usposabljanje; (4) odprtost in ozaveščenost.

Pričakovani rezultati

- Agenda za razvoj in infrastrukturo metodologij novega pristopa, v kateri so opredeljena področja, na katerih so metodologije novega pristopa najbolj potrebne in se pričakuje, da bodo imele največji kratko- do srednjeročni učinek (četrto četrletje leta 2027),
- države članice in deležniki opredelijo ukrepe, ki bi jih lahko skupaj podprli pri razvoju novih metodologij novega pristopa in z njimi povezanih infrastruktur (prvo četrletje leta 2028),
- strategija sprejemanja in uporabe metodologij novega pristopa, v kateri so opredeljena merila za uporabo metodologij novega pristopa (tretje četrletje leta 2027),

- države članice in deležniki skupaj podpirajo potrjevanje in kvalifikacijo omejenega sklopa metodologij novega pristopa, zasnovanih za sprejetje in izvajanje pri zakonsko predpisanem preskušanju zdravil in medicinskih pripomočkov (četrto četrletje leta 2027–tretje četrletje leta 2028),
- načrt izobraževanja in usposabljanja na področju metodologij novega pristopa (prvo četrletje leta 2027) ter skupni programi izobraževanja in usposabljanja (drugo četrletje leta 2027–drugo četrletje leta 2028),
- harmoniziran program odprtosti in ozaveščanja o metodologijah novega pristopa, ki izboljšuje odprt dostop do protokolov metodologij novega pristopa in rezultatov poskusov na živalih. Program bo zagotovil smernice za člane odbora za etiko, pregledovalce in regulatorje na podlagi najboljših praks v sodelujočih državah članicah. V njem so predlagani konkretni ukrepi za povečanje zaupanja regulatorjev v metodologije novega pristopa, vključno z boljšim razumevanjem potenciala in omejitev metodologij novega pristopa (drugo četrletje leta 2028),
- vsaj ena večja konferenca za ozaveščanje civilne družbe in pacientov o biomedicinskih raziskavah, odkrivanju zdravil in razvojnem procesu (tretje četrletje leta 2028).

18. RAZVOJ KOHERENTNEGA IN KOORDINIRANEGA OKVIRA ZA EVROPSKI PRISTOP K INTEGRITETI IN ETIKI NA PODROČJU RAZISKAV IN INOVACIJ V LUČI NASTAJAJOČIH IZZIVOV.

Cilji

- Vzpostavitev skupnosti za izmenjavo za spodbujanje razprav o novem pristopu k etiki in integriteti pri raziskavah, ki je tehnološko nevtralen in bo spodbujal inovacije ter podpiral odličnost ob upoštevanju poenostavitve in pristopa vgrajene etike,
- koordiniranje ukrepov za krepitev etike in integritete, preprečevanje kršitev in odpravljanje ovir za izvajanje obstoječih etičnih smernic,
- postopno razvijanje evropske mreže za vzpostavitev okvira za raziskovalno integriteto in etiko, vključno s časovnim načrtom ukrepov in kazalniki uspešnosti, ob upoštevanju že obstoječih mrež in struktur,
- oblikovanje vizije za ekosistem etičnega svetovanja in podpore, ki temelji na zaupanju, kar omogoča, da se na področju znanosti in raziskav spodbujajo odgovorne inovacije v skladu z družbenimi interesi.

Opis

Cilj tega ukrepa je predvideti, preprečiti, obravnavati in ublažiti nastajajoče izzive ter zaščititi raziskovalno integriteto na področjih kritične tehnologije glede na nedavno posodobitev Evropskega kodeksa ravnanja za raziskovalno integriteto in priporočilo Komisije o tehnoloških področjih, kritičnih za gospodarsko varnost EU.

- Usklajen pristop k integriteti in etiki za lažji odziv sektorja na ta in druge nastajajoče izzive,
- zagotavljanje širokega nabora orodij za predvidevanje, preprečevanje, obravnavanje in blaženje novih prelomnih izzivov za raziskovalno integriteto,
- razvoj resnično operativnega, koherentnega in trajnostnega evropskega pristopa za podporo raziskovalcem pri reševanju etičnih izzivov.

Pričakovani rezultati

- Razvoj koordinacijske strukture (v obliki evropske platforme), ki bo združevala obstoječe evropske mreže za raziskovalno etiko in integriteto,
- podroben časovni načrt ukrepov in kazalnikov uspešnosti,
- praktične smernice, operativne zbirke orodij in standardni operativni postopki,
- pristop k skupnim akcijam usposabljanja na pilotni osnovi.

19. KREPITEV VLOGE RAZISKAV IN INOVACIJ: NOVA DOBA V UPRAVLJANJU RAZISKAV

Cilj

- Doseči boljše priznavanje poklica vodje raziskav ter privlačne in jasnejše poklicne poti za vodje raziskav,
- zagotoviti širok in enostaven dostop do izobraževalnega gradiva in dejavnosti/orodij za izpopolnjevanje za vodje raziskav, tudi vodje raziskav na začetku poklicne poti, vključno s smernicami o orodjih umetne inteligence,

- ustvariti priznano vseevropsko shemo učenja ter razvoja spretnosti za vodje raziskav s komponentami vzajemnega učenja in mobilnosti, ki zagotavljajo vključevanje prednostnih nalog in vrednot ERA, npr. etike in raziskovalne integritete, odprte znanosti in enakosti spolov,
- izboljšati mrežno povezovanje z vodji raziskav iz javnega in zasebnega sektorja, kar bo privedlo do boljše ozaveščenosti o shemah za poklicni razvoj, poklicno pot in razpoložljive možnosti usposabljanja.

Opis

Ker se raziskovalni procesi krepijo, pričakovanja glede ustvarjanja družbenega učinka pa naraščajo, postaja specializirana podpora vodij raziskav ključnega pomena. Namen te pobude je okrepiti poklic vodje raziskav, ki je v ERA še vedno podcenjen, in zagotoviti podporo njegovemu strateškemu razvoju. S pobudo se poudarja potreba po koordinirani podpori politike na ravni EU in nacionalni ravni, da bi izobrazili usposobljene strokovnjake, ustvarili boljše poklicne možnosti in boljše delovne pogoje ter poskrbeli za enakost spolov, usposabljanje in mobilnost.

Pričakovani rezultati

- Leta 2025 uvedba in izvajanje krovnega ter prožnega okvira poklicnih poti in kompetenc za vodje raziskav; izvajanje z dokazi podprte kampanje ozaveščanja v državah članicah, katere rezultati bodo objavljeni leta 2026,
- leta 2026 soustvarjanje evropske listine za vodje raziskav, oblikovanje tristranskega pristopa organizacij, ki izvajajo raziskave, organizacij, ki raziskave financirajo, in evropske industrije, s katerim se zagotavlja priznavanje v različnih sektorjih; oblikovanje pristopov za krepitev zmogljivosti; analiza vloge upravljanja raziskav pri izbranih ukrepih, ki se financirajo iz dela programa Obzorje Evropa „Širitev“, za spremljanje učinka na splošno učinkovitost in uspešnost sistema raziskav in inovacij,

- leta 2027 vzpostavitev centraliziranega spletnega vozlišča, po možnosti v okviru prihodnje platforme ERA za talente, ki bo združevalo sedanje in nove izobraževalne programe, izobraževalno gradivo, orodja za izpopolnjevanje za vodje raziskav ter dostop do ključnih programov usposabljanja in certificiranja za sedanje in prihodnje delavce v stroki.
-